

ПСИХОЛОГИЧНИ АСПЕКТИ НА МЕДИЙНИЯ ТЕРОРИЗЪМ: ПРЕСА И ТЕЛЕВИЗИЯ

Милена Филипова*

В статията се разглеждат особеностите и психологичните аспекти на медийния тероризъм. Дискутира се ролята на масмедииите в определяне дневния ред на тероризма. Разгледани са различията в отразяването на тероризма от телевизията и пресата, както и различните емоционални реакции от страна на аудиторията.

В наши дни силно нараства значението на СМК при представяне на сложни и особено обществено значими теми, каквато е например темата за тероризма. Медиите изпълняват ролята на подходящата сцена, на която терористите изразяват своите цели и идеи и успяват да привлекат вниманието на обществото, както и да го сплашат и разтревожат. СМК носят голяма отговорност при представяне на различни терористични прояви пред аудиторията. От една страна, медиите са изключително важен източник за адекватна информация за тероризма като явление, опасности и конкретни проявления. От друга страна, те играят важна роля в изграждането на умерени и балансирани обществени настроения и нагласи спрямо тероризма и неговите потенциални заплахи за сигурността на хората.

Най-общо, понятието „тероризъм“ включва в себе си прояви на насилие, психологическо влияние, предизвикване на безпокойство и страх, преследване на идеологически цели (политически, религиозни и др.), насоченост към мирни граждани или институции и нелегитимна употреба на насилие спрямо цивилно население.

Както Лонг подчертава, в науката няма универсална, приета дефиниция за тероризъм (Long, 1990). Повече от дефинициите са правени ad hoc. В наши дни са познати четири основни типа дефиниции на тероризма (Rodin, 2004):

---

* Милена Филипова — докторант в Института по психология при БАН.
Адрес за контакти: milena.Filipova@mdfole1@abv.bg

- Тактически и операционни — фокусират се върху употребата и вида на оръжията, използвани от терористите;
- Теологични — фокусират се върху целта на терористичния акт;
- Фокусирани върху извършителите — фокусирани върху природата на терористите;
- Обектно-фокусирани — насочени към групата, която е прицелна за терористите.

Най-често разпространената дефиниция за тероризма е, че представлява „потенциална употреба или заплаха за употреба на насилие срещу цивилни граждани или мишени, за постигане на политически цели“ (Ganor, 1999, с. 25). Проблемът е, че тази дефиниция включва и неодошевени мишени, което може да бъде свързано и с други форми на насилие, които не са терористични по своя характер. Дори изследователите на тероризма често избягват да дефинират понятието по друг начин, освен чрез цитиране дефиницията на тероризма на американския държавен департамент като „преднамерено, политическо мотивирано насилие, насочено към невоенни мишени, извършено от субнационални групи или нелегални представители, обикновено целящи да повлияят на аудиторията“ (U.S. Department of State, 1998, с. 1).

Според официалната дефиниция на Федералното бюро за разследване (FBI), тероризмът е: „незаконна употреба на насилие срещу хора или имущество (собственост) за сплашване или принуждаване на правителство, цивилно население или някаква част от него за подпомагане на политически и социални цели“ (Hoffman, 1998, с. 9).

Според Съвета на министрите на Европейския съюз „тероризъм е накръняване целостта на човешкото тяло, застрашаване живота на невинни хора, отвличането и вземането на заложници... Отвличането на самолети, кораби и други транспортни средства също се криминализира като терористичен акт“ (Златева, 2002).

Изследователите в социалните науки дефинират терористичната операция като „пресметнато използване на неочаквано, шокиращо и незаконно насилие срещу невоенни цели (включващи цивилни граждани, военни извън своите професионални задължения и сили на реда и сигурността в мирно време) и други символични цели, извършени от нелегални член(ове) на субнационални групи с психологическа причина за популяризиране на политическите и религиозните причини и/или сплашване или принуждаване на правителство(ства) или цивилно население да приемат исканията в полза на терористичната кауза.“ (Hoffman, 1998, с. 10).

Като форма на неконвенционална война тероризмът е използван понякога за налагане на политическа промяна. Това се осъществява чрез оказване на натиск върху правителство или цивилно население да се съгласи с определени искания чрез употреба на заплахи за бъдещи атаки или реални действия. Възможната цел на терористите е дестабилизирание на съществуващо правителство, както и мотивиране на недоволно население да се присъедини към тях.